

Irena Szewczyk-Kowalewska

Uniwersytet Łódzki

Michał Kowalewski

Uniwersytet Łódzki

Edukacja teatralna w pracy nauczyciela – potrzeba i sens

<https://doi.org/10.18778/8088-169-3.11>

Dyskusja nad potrzebą i znaczeniem edukacji teatralnej powinna w Polsce zostać ponownie podjęta – i to ze wzmoczoną siłą. Przez lata spychana na margines dodatkowych zajęć pozalekcyjnych, obecnie znajduje się na „szarym końcu” zajęć niebędących częścią obowiązkowego programu szkolnego. Dzisiejsza sytuacja finansowa w szkolnictwie nie pozwala na wprowadzenie zintegrowanego programu edukacji artystycznej, której częścią byłaby edukacja teatralna. Aktualnie szkoły podstawowe i gimnazja, jeśli mają w ogóle dodatkowe fundusze, to starają się je wykorzystywać na zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, wyrównujące braki w wiadomościach oraz umiejętnościach szkolnych. Na edukację teatralną właściwie nie ma więc ani środków, ani woli jej wprowadzenia. Szkoły borykają się nie tylko z problemami finansowymi, ale także z reformą obniżającą wiek rozpoczęcia nauki z siedmiu do sześciu lat. Społeczny sprzeciw wobec tej reformy sprawia, że dyrektorzy szkół wszystkie wolne środki inwestują w infrastrukturę sprzyjającą najmłodszym, w doposażenie świetlic w gry i zabawki dydaktyczne, place zabaw dla dzieci, dostosowanie stołówek i toalet do potrzeb sześciolatków. W takiej atmosferze i realiach trudno się nawet dziwić, że o edukacji teatralnej w państwowej szkole myśli niewielu pedagogów.

Są jednak chlubne wyjątki – to szkoły, w których dyrekcja patrzy dalekowzrocznie, a w zajęciach artystycznych widzi sposób na przełamywanie przez podopiecznych własnych słabości, rozwój kreatywnego myślenia, formę rozwijania zainteresowań i wyrażania siebie, a także sposób na radzenie sobie ze stresem. Doskonałym przykładem tego, że działania artystyczne oraz koła zainteresowań przynoszą wymierne efekty i przekładają się na uzyskiwane przez uczniów oceny są wyniki tegorocznego egzaminu szóstoklasistów w Łodzi. Szkoła, w której uczniowie zdobyli najwięcej punktów w teście z języka angielskiego, od lat ma bardzo bogatą ofertę zajęć artystycznych i sportowych. Uczniowie tejże placówki osiągnęli znakomite wyniki nie tylko z testu językowego, z pierwszej części sprawdzianu (język polski i matematyka) szóstoklasiści uzyskali ponad osiemdziesiąt jeden procent punktów, co

dało im drugie miejsce wśród publicznych szkół w Łodzi. Tak rewelacyjne wyniki uzyskane z obu części sprawdzianu dyrekcja szkoły tłumaczy udziałem swoich podopiecznych w zajęciach artystycznych, które wpływają korzystnie na wszechstronny rozwój dzieci, uczą kreatywnego spędzania czasu, podnoszą samoocenę i pewność siebie. Z artykułu Karoliny Tatarzyńskiej pt. *Która podstawówka najlepsza? Zobacz wyniki sprawdzianu* wynika, że: „z testu z języka angielskiego, który w tym roku na sprawdzianie pojawił się po raz pierwszy, najwyższe noty dostała SP nr 44 z Retkini. Ta szkoła w czołówce jest od lat. Jej dyrektor Paweł Miszczak nie ukrywał, że wyniki uważa za rewelacyjne. Jak je wypracował? – W klasach I–III rada rodziców organizuje dodatkowe zajęcia z angielskiego. A to procentuje – mówi. Według niego droga do dobrych wyników nie prowadzi przez wkuwanie. – Nasi uczniowie uczestniczą w bardzo wielu zajęciach pozalekcyjnych, m.in. teatralnych, muzycznych i sportowych. Dzięki występom na scenie lepiej radzą sobie w sytuacjach stresowych, a taką przecież jest sprawdzian – komentował”¹.

Do podobnych wniosków doszła już w roku 2004 Teresa Samulczyk-Pawluk, autorka publikacji pt. *Edukacja teatralna w szkole podstawowej*. W swojej pracy przeanalizowała ona m.in. dzieje teatru szkolnego oraz formy teatru dziecięcego i młodzieżowego we współczesnej szkole, omówiła różne koncepcje i kierunki wychowania teatralnego. Wyjątkowo uważnie i przychylnie opisała kierunek profilaktyczno-integracyjny wychowania teatralnego, który podkreśla takie wartości edukacji teatralnej, jak rozwijanie aktywności i kreatywności, umiejętność radzenia sobie w sytuacjach stresu i ciągle zmieniającej się rzeczywistości. Zdaniem autorki: „sztuka nie powinna być traktowana tylko jako sposób na kształtowanie wrażliwości estetycznej. Mocno akcentuje się jej drugi aspekt, czyli formowanie całego człowieka, jego stosunku do samego siebie i innych. Teatr ułatwia rozumienie drugiego człowieka, wzmacnia wrażliwość na los innej jednostki. Wczuwanie się w stany uczuciowe innych osób i zestrzeganie ich z własnymi stanami emocjonalnymi – określane jako empatia – oraz rozwijanie procesów zrozumienia, powinny znaleźć się w centrum zainteresowania wychowawców. Współcześnie wielu autorów wyraża pogląd, że sztuka może pomóc w wychowaniu człowieka nowoczesnego, harmonijnego i integralnego, dzięki uaktywnieniu wszystkich dyspozycji psychicznych człowieka”².

Uzasadnione wydaje się twierdzenie, że uczniowie tych szkół, w których dyrektorzy rozumieją i doceniają wpływ zajęć artystycznych na rozwój dzieci, mają dużo większe szanse na lepsze wyniki w nauce i zintegrowany rozwój osobisty.

1 K. Tatarzyńska, *Która podstawówka najlepsza? Zobacz wyniki sprawdzianu*, http://lodz.gazeta.pl/lodz/1,35153,18141099,Ktora_podstawowka_najlepsza__Zobacz_wyniki_sprawdzianu.html#ixzz3dpC0O783 [dostęp 18.06.2015].

2 T. Samulczyk-Pawluk, *Edukacja teatralna w szkole podstawowej*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2005, s. 100.

Temat wpływu edukacji teatralnej na wychowanie doczekał się licznych publikacji książkowych i czasopiśmienniczych nie tylko na świecie, ale także w Polsce. Od lat podkreślano rangę wychowania teatralnego w zdobywaniu wiedzy i kształtowaniu wrażliwości nieodzownej do obcowania ze sztuką. Wyrabianie wrażliwości estetycznej, umiejętność dostrzegania i przeżywania piękna uznano za niezbędną do właściwego postrzegania świata i ludzi, kształtowania pojęć i celów życiowych. Wśród pedagogów i działaczy teatralnych od lat trwa spór o to, czym jest teatr szkolny. Dla pewnej części wychowawców teatr taki to przedstawienia profesjonalnego i amatorskiego teatru adresowane do dzieci i młodzieży, mające na celu zachęcanie podopiecznych do kontaktu ze sztuką, z uwzględnieniem ich możliwości percepcyjnych wynikających z rozwoju intelektualnego i psychicznego. Ten typ kontaktu z teatrem zwykło się nazywać „teatrem dla szkoły”, który przyczynia się do wzrostu wrażliwości estetycznej, zmusza do samodzielnego myślenia, rozbudza ciekawość, wzbogaca wiedzę o świecie.

Różnorodność bodźców odbieranych przez młodego widza wpływa niezwykle stymulująco na jego procesy poznawcze, głównie percepcję i myślenie. Wczesne zainteresowanie dzieci teatrem i stały z nim kontakt przynoszą dzieciom wiele korzyści intelektualnych, emocjonalnych i estetycznych. Rozwój wrażliwości, właściwe rozumienie relacji, zależności i więzi międzyludzkich, przekłada się na wysoki poziom inteligencji emocjonalnej, a w konsekwencji na zachowania prospołeczne. Teatr jest doskonałym narzędziem do budowania rozwoju społecznego i nabywania kluczowych umiejętności emocjonalnych. Edukacja teatralna to ciekawa forma wychowania estetycznego, to próba zwrócenia młodych umysłów w kierunku sztuki i kultury wyższej. Wiek przedszkolny to dobry okres na rozpoczęcie pracy z młodym, niezwykle chłonnym umysłem, kształtowanie jego nawyków, przyzwyczajęń i potrzeb. W tym kontekście edukacja teatralna daje szansę uświadomienia młodego człowieka, zaszczepienia w nim pragnienia obcowania ze sztuką, rozwoju twórczej aktywności. Wiesław Żardecki podkreśla: „można powiedzieć, że teatr służy wychowaniu, edukacji jednostki dokładnie tak samo, jak wszystkie inne sztuki, podejmując wraz z nimi te same zadania; ale można powiedzieć też, iż jako sztuka wielotworzywowa, związana z bogatym sensem słów, z widocznym kształtem plastyki, z podwojeniem życia aktora, ze współtwórczą rolą widza, z bezpośrednim kontaktem twórcy z odbiorcą *etc.*, wiąże się z oddziaływaniem na osobowość jednostki, w sposób sobie tylko właściwy, tj. przez system znaków wzajemnie uzależnionych, a nie izolowanych względem siebie (nie fabuła dramatyczna osobno, gra aktorska osobno, plastyka sceniczna osobno, lecz wszystko to w łącznym efekcie stanowi istotę oddziaływania na świadomość i wrażliwość odbiorcy)”³.

3 W. Żardecki, *Teatr w refleksji i praktyce edukacyjnej. Ku pedagogice teatru*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2012, s. 258.

Sam udział dzieci jako widzów, czyli bezpośredni kontakt z teatralnymi spektaklami, przynosi wymierne efekty wychowawcze i edukacyjne, jednak zdecydowanie większe korzyści płyną z edukacji przez teatr, czyli aktywne uczestnictwo w działaniach teatralnych zwane „teatrem w szkole”. W wieku XXI dzieci i młodzież cierpią na brak umiejętności pracy zespołowej, są egocentryczne i nietolerancyjne. Umiejętnie poprowadzone zajęcia teatralne są natomiast w stanie poprawić komunikację w grupie oraz wytworzyć więź między jej członkami, co przekłada się na wzrost zaufania w zespole i uczy konstruktywnego rozwiązywania konfliktów. Według Elke Furl: „projekt teatralny jest zawsze wspólnym dziełem. Wspólne granie, wspólna praca, zwracanie uwagi na kogoś, przysłuchiwanie się komuś, wcielanie się w daną postać – teatr jest efektywnym testerem społecznych zachowań, nie tylko dla dzieci. Poprzez wspólne działania i związaną z nimi komunikację wszyscy lepiej się poznają. Wzrasta wzajemne zaufanie. Ma to pozytywny wpływ na przezwyciężanie codziennych trudnych sytuacji w instytucjach, w których przebywają dzieci”⁴.

Czynny udział w tworzeniu przedstawienia daje szeroki wachlarz możliwości pozytywnego oddziaływania na dzieci, na ich procesy poznawcze, motorykę, język oraz sposób widzenia siebie i innych. O ile bierny udział w spektaklu uczy obycia z językiem literackim, o tyle aktywne uczestnictwo w teatrze rozwija i doskonali samą mowę. Poprzez ćwiczenie artykulacji, odpowiedniego akcentowania, zwracanie uwagi na ton, tempo i intonację, młody człowiek uświadamia sobie, jakie możliwości daje głos, a to wiedza bardzo istotna z perspektywy wyrażania emocji. Nie same słowa bowiem, ale także forma ich przekazu odgrywają istotną rolę w procesie komunikacji. Zabarwienie uczuciowe wypowiedzianych treści, zdolność ich różnicowania i rozpoznawania podnosi u dziecka sprawność językową, która przekłada się na ogólną umiejętność porozumiewania się. E. Furl zaznacza: „podczas projektu teatralnego istnieje możliwość wspierania językowego rozwoju dziecka, np. formułowania myśli i uczuć, rozszerzania słownictwa czy rozwijania językowych możliwości wyrażania się (tonu głosu, akcentu, siły dźwięku, wymowy, szybkości mówienia, przerw w mówieniu)”⁵.

W edukacji teatralnej pedagodzy dostrzegać powinni niezastąpione możliwości wychowawcze, uwzględniające rozwój inteligencji emocjonalnej ich podopiecznych. Zabawa w teatr powinna być drogą do poznania samego siebie i otaczającego świata, winna uczyć współdziałania, pobudzać wyobraźnię, budować system wartości. To dwojakie rozumienie edukacji teatralnej podkreślała Teresa Samulczyk-Pawluk, przekonując, że: „zajęcia teatralne na lekcjach umożliwiają wszechstronne zaangażowanie. Aktywność pobudza zainteresowanie i odwrotnie. Działania te-

4 E. Furl, *Teatr w przedszkolu i świetlicy: od pierwszego pomysłu do przedstawienia*, Wydawnictwo „Jedność”, Kielce 2004, s. 10.

5 Tamże, s. 20.

atralne pozwalają uczniowi być współtwórcą lekcji, a więc ułatwiają zerwanie z rutyną i nudą. Współtworzenie, kreacja wyzwala mobilizację intelektualną i emocjonalną. Udział w tego typu zajęciach stwarza szansę na ekspresję twórczą, dzięki której uczeń może ujawnić swoje wewnętrzne przeżycia, wyrazić siebie w toku działań, odczuć radość szukania i odkrywania własnych zdolności. Praca nad spektaklem stwarza sytuacje wychowawcze, sprzyja pokazaniu problemów nurtujących młodzież i sposobów ich rozwiązywania. Dzięki działaniom teatralnym następuje proces wprowadzania ucznia w świat wartości kultury i wartości społecznych⁶. Już w latach czterdziestych wieku XX wybitny polski pedagog Jan Dorman, twórca Eksperymentalnego Teatru Dziecka, podkreślał znaczenie pracy zespołowej w rozwoju społeczno-wychowawczym swoich podopiecznych. Dzieci biorące udział w działaniach grupowych podlegają szybszej socjalizacji i uczą się właściwych wzorców zachowań, co przekłada się na ich rozwój emocjonalny. Dla Dormana efekt twórczy w postaci wystawienia spektaklu miał mniejsze znaczenie niż sama praca wychowawcza. Kształcenie wrażliwości i postaw moralnych podopiecznych było priorytetem i tym celom podporządkowany był cały system pracy Eksperymentalnego Teatru Dziecka. Zdaniem Dormana: „cała istota przygotowanego widowiska, jego oryginalność leży nie w tym, że dzieci świetnie grają, lecz w tym, że w zabawie, tej zabawie w teatr, znajdują możliwość wyrzucenia z siebie nagromadzonych przeżyć. Celem, głównym celem pracy teatru z dziećmi jest droga do spektaklu, są próby i zajęcia z dziećmi. Nie liczy się zatem wynik i świetność realizacji przedstawienia”⁷.

Warto podkreślić, że Dorman w swoich poglądach był prekursorem, jego podejście do działań artystycznych, zwanych przez niego „zabawą w teatr”, nie było popularną formą prowadzenia dziecięcej sceny teatralnej. Dzięki nowatorskiemu podejściu do spektakli i niestandardowym metodom pracy z dziećmi Jan Dorman miał zarówno wielu zwolenników, jak i liczne grono antagonistów. Przy rozważaniach nad eksperymentalnym teatrem dziecięcym trzeba wyraźnie zaznaczyć, że Dorman był założycielem dwóch scen: teatru dziecięcego – tzw. teatru zabawy oraz zawodowego teatru dla dzieci. Obydwie sceny prowadził według własnych koncepcji i spójnych założeń, w których szeroko pojęty rozwój intelektualny i emocjonalny dziecka był priorytetem. Jak twierdził: „równoległe z poczynaniami artystycznymi prowadzimy pracę wychowawczą, prace nad rozwojem psychologicznym dziecka, biorącego bezpośredni udział w widowiskach”⁸. Z takiego podejścia do wartości edukacji teatralnej w procesie kształtowania zdolności adaptacyjnych dziecka wynika, że Dorman miał świadomość, jak istotną rolę w rozwoju społecznym człowieka odgrywa zdobycie kluczowych zdolności emocjonalnych. Okres dzieciństwa to

6 T. Samulczyk-Pawluk, *Edukacja teatralna w szkole podstawowej...*, s. 31.

7 J. Dorman, *Otwarcie Teatru*, „Scena” 1972, nr 12, s. 18.

8 J. Dorman, *Teatr Dziecka ma za sobą kilka miesięcy pracy*, „Górnik” 1948, nr 4, s. 6.

moment tworzenia się szkieletu umiejętności interpersonalnych, budowania poczucia własnej wartości oraz formowania osobowości. Jan Dorman wiedział, że systematyczny udział dziecka w zajęciach teatralnych jest przepustką do harmonijnego rozwoju intelektualnego i emocjonalnego. Dzięki uczestnictwu w tym, co nazywał „zabawą w teatr” dziecko miało szansę wyzbyć się własnych zahamowań, zyskać pewność siebie i poczucie własnej wartości. Dormanowską zabawę w teatr można porównać do współczesnej dramy, ponieważ jego dziecięca scena ekspresji polegała na nieskrępowanej twórczości dziecka wywodzącej się z zabawy, z ledwie nakreślonym scenariuszem, w dużej mierze opartej na improwizacji. Iwona Dowsilas przez lata przypatrywała się pracy ojca, jej spostrzeżenia to kompleksowe spojrzenie na koncepcje Dormana. W jednym ze swoich artykułów I. Dowsilas pisze: „jego spektakle nie miały wątków fabularnych. Był to teatr improwizowany, podbudowany rytmicznością tekstu i dobrą muzyką. W swoim założeniu miał przemawiać do wrażliwości i wyobraźni dziecięcej, miał wywoływać skojarzenia. Dziecięcy instynkt zabawy przekształcał w instynkt teatralny”⁹.

Drama według teoretyków ma swoje źródła w zabawie i teatrze – to podstawowe motywy, z których korzystał w swoim teatrze Jan Dorman, tworząc scenę ekspresji. Oczywiście nie można postawić typowego znaku równości między nawet najbardziej awangardowym teatrem a dramą, jednak całokształt artystycznych działań Dormana daje prawo do twierdzenia, że w jego teatrze drama jako pewna procedura improwizacji dramatycznej była z powodzeniem stosowana. Należy wspomnieć, że sam termin ‘drama’ ma dwa znaczenia, dawniej była ona utożsamiana z utworem dramatycznym, współcześnie zaś pojęciem dramy określa się „metodę pedagogiczną wykorzystującą techniki teatralne, polegającą na stworzeniu fikcyjnej sytuacji oraz umożliwiającą intelektualne i emocjonalne zaangażowanie się w nią, wejście w rolę, to znaczy wczucie się w postać, bycie nią i działanie jak ona”¹⁰.

Drama ma szerokie zastosowanie, stąd też wynika jej podział na dramę, psychodramę i socjodramę. Poszczególne typy różnią się między sobą charakterem grupy treningowej oraz celem i tematyką podejmowanych improwizacji. Psychodrama to metoda psychologiczna stosowana w terapii zaburzeń emocjonalnych i zaburzeń w kontaktach interpersonalnych. Uważana jest za metodę diagnostyczną, wychowawczą i terapeutyczną, najczęściej nawiązuje do autentycznych, prywatnych problemów uczestników spotkań. Z uwagi na charakter sesji i bardzo osobistą postać poruszanych tematów psychodramę prowadzić powinni specjaliści – psycholodzy lub psychiatry. Socjodrama jest czymś pomiędzy psychodramą i dramą, skupia się na zdarzeniach dotyczących ludzi, na spontanicznych relacjach indywidualnych za-

9 I. Dowsilas, *Niezwykły teatr Dormana*, „Trybuna” 2000, nr 24, s. 4.

10 T. Lewandowska-Kidoń, *Drama w kształceniu pedagogicznym*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2001, s. 9.

chodzących w sytuacjach o wymiarze społecznym. Według Teresy Lewandowskiej-Kidoń, autorki publikacji pt. *Drama w kształceniu pedagogicznym*, w socjodramie problematyka zajęć dotyczy ważnych kwestii dotyczących grupy (klasy) i polega na twórczej aktywności uczącej właściwego reagowania na nową bądź starą sytuację dręczącą zespół. Według T. Lewandowskiej-Kidoń: „tematyka zajęć dotyczy bulwersujących problemów nurtujących grupę społeczną, związanych z dezorganizacją jej życia wewnętrznego. Improwizacje dramatyczne mogą obejmować również problemy o szerszym znaczeniu społecznym”¹¹.

Zarówno socjodrama, jak i drama mogą być z powodzeniem stosowane na zajęciach lekcyjnych, gdyż obie techniki mają walory wychowawcze, dzięki którym uczniowie zdobywają praktyczne umiejętności radzenia sobie w nowych, często stresujących sytuacjach. Wracając jednak do czystej dramy, która ujmowana jest jako samoistna metoda rozwoju osobowości człowieka i stosunków międzyludzkich, należy podkreślić możliwości kształtowania inteligencji emocjonalnej z jej wykorzystaniem. Umiejętność współodczuwania, zdolność do rozumienia emocji innych ludzi to czynniki o kluczowym znaczeniu w procesie wychowawczym, przekładające się na szeroko pojęte kompetencje i zdolności adaptacyjne w dorosłym życiu. Od kilku lat zauważa się wyraźny spadek inteligencji emocjonalnej, której komponentem jest właśnie empatia. T. Lewandowska-Kidoń podkreśla, iż „drama natomiast jest metodą pedagogiczną, a ściśle biorąc, dydaktyczno-wychowawczą, to jest ułatwiającą i przyspieszającą proces uczenia się oraz umożliwiającą wszechstronny rozwój osobowości dzieci i młodzieży. Jest sposobem organizowania procesu dydaktycznego, ujmującego treści kształcenia w aspekcie osobistych przeżyć i doświadczeń uczniów. Tematami dramy nie są problemy uczestników spotkania (indywidualne jak w psychodramie, czy grupowe jak w socjodramie); konflikty są fikcyjne (wymyślone lub zaczerpnięte z literatury lub opowiadań). Przez poznawanie sytuacji konfliktowych oraz poszukiwanie sposobów ich rozwiązywania następuje pełniejszy proces przygotowania uczestników dramy do pełnienia ról społecznych, a tym samym ich dojrzewania intelektualnego, emocjonalnego i społecznego. Drama pomaga dzieciom i młodzieży zmieniać swoje zachowanie i myślenie przez realizację własnych idei w akcji, a nie przez bezpośrednią modyfikację «niewłaściwego» zachowania. Jest unikalną artystyczną formą dostarczającą uczestnikom naukowych doświadczeń niedostępnych w sytuacjach tradycyjnego przekazywania treści objętych programem nauczania”¹². Do realizacji warsztatów dramy nie jest potrzebna scenografia, muzyka, kostiumy ani aula dla widowni, co znacznie zmniejsza koszty zajęć. Wystarczy odizolowana od hałasu zewnętrznego sala, odpowiednia atmosfera, poczucie bezpieczeństwa. W niniejszej pracy dużo miejsca

11 Tamże, s. 12.

12 Tamże, s. 13.

poświęciliśmy na przybliżenie tej metody dydaktyczno-wychowawczej, gdyż uważa się ją za niezwykle cenną i wartościową. Jest z powodzeniem stosowana w wielu krajach, w tym także w Polsce, a w literaturze przedmiotu zawsze podkreśla się jej walory dydaktyczne i terapeutyczne, kreatywny i inspirujący potencjał oraz bezcenne dla rozwoju komunikacji i indywidualizmu wartości. Stosunkowo niewielkim kosztem można prowadzić oryginalne, parateatralne zajęcia o bardzo pozytywnym i wyimiernym dla dzieci i młodzieży wpływie.

Wracając do szeroko pojętej edukacji teatralnej, której zakres oddziaływania na jednostkę wykracza poza obszar dramy, należy zaakcentować jej synkretyzm polegający na połączeniu różnorodnych form aktywności i rozwoju dziecka. E. Furl podkreślała, iż: „podczas projektu teatralnego maluchy mogą zajmować się różnymi dziedzinami sztuki: literaturą, aktorstwem, muzyką, tańcem oraz malarstwem. W ten sposób poznają swoje mocne strony i rozwijają talenty”¹³.

W tym miejscu trzeba wspomnieć o rozbudowie słownika, doskonaleniu sprawności wymowy, działaniach plastycznych, umuzykalnieniu oraz precyzyjnych i skoordynowanych ruchach: „dzięki treningowi ruchowemu maluchy odczuwają silniejszą świadomość swojego ciała. Świadomość własnej osoby prowadzi do uzyskania pewności siebie. Dobry projekt teatralny zawsze odpowiada woli poruszania się dzieci”¹⁴.

W wymiarze pedagogicznym edukacja teatralna to atrakcyjny sposób na aktywizację dzieci, rozwój ich kreatywności i inwencji, to również doskonała metoda ćwiczenia koncentracji, pomagająca rozwijać pamięć słuchową i wzrokową. Działalność teatralna umożliwia zatem dziecku optymalne funkcjonowanie w środowisku rówieśniczym, z uwzględnieniem wieku i jednostkowych predyspozycji psychofizycznych.

Edukacja teatralna to modelowanie otwartego umysłu, to nowoczesny sposób budowania zaufania, zrozumienia i otwartości na innych. Odpowiednio ukierunkowane działania teatralne, podejmujące w przystępny dla dziecka sposób tematy ważne społecznie, formują jego wrażliwość i tworzą grunt pod przyszłe postawy moralne. Teatralna rzeczywistość powinna poszukiwać wartości uniwersalnych, zawierać akcenty społeczne, uświadamiać potrzebę ludzkiego współdziałania. Zdaniem E. Furl: „dzieci uczą się słuchania siebie nawzajem, rozwiązywania konfliktów i zawierania kompromisów. Podejmując się roli, która nie do końca odpowiada ich charakterowi, próbują wcielić się w inną osobę. Podczas wspólnych działań (np. przy wykonywaniu scenerii) często odnajdują się maluchy, które na co dzień niewiele mają ze sobą wspólnego. Bawią się i angażują wzajemnie. Uczą się akceptować słabość innych. To wszystko powoduje wzrost wzajemnego szacunku i w znacznym

13 E. Furl, *Teatr w przedszkolu i świetlicy ...*, s. 16.

14 Tamże, s. 19.

stopniu przyczynia się do wychowania w tolerancji”¹⁵. Wychowawcze oddziaływanie teatru nie ogranicza się tylko do wzbogacania wewnętrznego życia człowieka, to również narzędzie usprawniające kontakt dziecka z rzeczywistością. Twórczość artystyczna dostarcza przeżyć i doświadczeń, które przekładają się na rozwój intelektualny oraz doskonalenie sposobu postrzegania świata i ludzi. Wywołanie emocji, nowych przeżyć i odczuć powoduje, że teatr spełnia ważną funkcję w życiu człowieka, warto przekuć te doświadczenia na wrażliwość społeczną. Według W. Żardeckiego: „pedagogika wykazała, że ekspresja teatralna jednostki jest naturalnym – biologicznym i psychologicznym sposobem przejawiania się jej człowieczeństwa, a tym samym ma istotne znaczenie dla normalnego rozwoju młodego człowieka, ponadto pełni funkcję wychowawczą i kształtuje jego postawę twórczą: pogłębia osobisty i emocjonalny stosunek człowieka do świata i innych ludzi, jako podstawa ludzkiego porozumienia, równocześnie jako możliwość przenoszenia nabytych umiejętności i postawy twórczej z dziedziny doświadczeń teatralnych, artystycznych na inne formy pracy i działalności ludzkiej, na inne dziedziny życia i wychowania współczesnego człowieka”¹⁶. Przy tak licznych dowodach potwierdzających znaczenie i doniosłość edukacji teatralnej trudno uwierzyć, że są jeszcze wychowawcy niedoceniający jej rangi, są dyrektorzy niewidzący w niej przyszłości i odmawiający jej walorów wychowawczych. Wydaje się, że kolejne huśtawki na szkolnym placu zabaw lub nocne oświetlenie zabytkowej elewacji szkoły niekoniecznie jest tym, co przyniesie sukces uczniom placówki. W naszej ocenie, wychowankowie już dwa lata po ukończeniu nauki w szkole nie będą pamiętali, jakiej jakości i koloru były kafelki w szkolnej szatni, natomiast ufamy, że udział w zajęciach teatralnych zachowają w pamięci na długie lata. Wszelkie zabiegi mające na celu wszechstronny rozwój człowieka winny być uprzywilejowane względem przyziemnych i prozaicznych form materialnych, jak bowiem słusznie zauważył Stefan Szuman: „żyjemy przecież w świecie nie tylko po to, żeby poznawać i opanowywać, lecz w równej mierze po to, aby przeżywać i doznawać”¹⁷.

Bibliografia

- Dorman J., *Teatr Dziecka ma za sobą kilka miesięcy pracy*, „Górnik” 1948, nr 4.
Dowsilas I., *Niezwykły teatr Dormana*, „Trybuna” 2000, nr 24.
Furl E., *Teatr w przedszkolu i świetlicy: od pierwszego pomysłu do przedstawienia*, Wydawnictwo „Jedność”, Kielce 2004.

15 Tamże.

16 W. Żardecki, *Teatr w refleksji i praktyce edukacyjnej...*, s. 498.

17 Zob. M. Kielar-Turska, S. Szuman, *Wybór pism estetycznych*, Wydawnictwo „UNIVERISTAS”, Kraków 2008.

- Kielar-Turska M., Szuman S., *Wybór pism estetycznych*, Wydawnictwo „UNIVERISTAS”, Kraków 2008.
- Lewandowska-Kidoń T., *Drama w kształceniu pedagogicznym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2001.
- Samulczyk-Pawluk T., *Edukacja teatralna w szkole podstawowej*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2005.
- Tatarzyńska K., *Która podstawówka najlepsza? Zobacz wyniki sprawdzianu*, http://lodz.gazeta.pl/lodz/1,35153,18141099,Ktora_podstawowka_najlepsza__Zobacz_wyniki_sprawdzianu.html#ixzz3dpC0O783
- Żardecki W., *Teatr w refleksji i praktyce edukacyjnej. Ku pedagogice teatru*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2012.

The reflection on theater education – the need and the meaning

(Summary)

The study aimed at popularizing the need and importance of theater education in the children and youths' education. The concept of sustainable education through art, including theater education to raise public awareness, should be at least on par with the need to carry out preventive examinations. All treatments aimed at the development and improvement of human contribute to the progress of civilization have a bearing on the emotional, moral, ethical and intellectual aspects of the society.

The article is an attempt to synthesize theoretical literature on the subject supported by the results of measurable learning experiences in schools and other cultural centers. Modern education should develop creative students' attitudes. The role of the educator is not only shaping the axiological system, but also stimulating creative activity among his wards

Keywords: theater education, school, pupil, theater.
